

До спеціалізованої вченої ради Д 20.149.01

Приватного навчального закладу Університету

Короля Данила

76000, м. Івано-Франківськ, вул. Є. Коновальця, 35

ВІДГУК

**на дисертацію Ганьби Олега Борисовича «Правові відносин у сфері прикордонної безпеки України : теоретико-правові засади»
подану на здобуття наукового ступеню доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень**

Детальний аналіз дисертації, автореферату та публікацій Ганьби О.Б. опублікованих за темою дослідження, дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність і значущість теми. Обрана тема дисертаційного дослідження привертає увагу важливістю тих процесів, що відбуваються в Україні в умовах війни, окупації частини території України, а також

необхідністю формування зовнішньої політики, орієнтованої на європейський вибір та НАТО. Йдеться не просто про реорганізаційні зміни в сфері оборони держави, а про створення функціонально нової системи забезпечення прикордонної безпеки України, враховуючи при цьому також загальносвітові тенденції змін у розумінні сутності кіберзагроз, загроз кібертероризму, інформаційної безпеки людини тощо. Проблема забезпечення безпеки України багато в чому обумовлена прогалинами в правовому регулюванні взаємодії органів виконавчої влади при вирішенні завдань забезпечення у сфері прикордонної безпеки.

Визнаючи важливість та соціальну цінність права, як центрального елементу та засобу правового регулювання, доцільним видається поглиблене, комплексне теоретико-правове дослідження історичних, теоретичних і практичних аспектів правових відносин, особливостей їх прояву у сфері прикордонної безпеки України, а також окреслення на цій основі напрямків розвитку правової регламентації та шляхів і заходів підвищення ефективності реалізації їх змісту в досліджуваній сфері правового регулювання. Особливої актуальності відповідні проблеми набувають з огляду на базовий принцип правового регулювання – верховенство права, практична реалізація якого, значною мірою, може бути ускладнена без попереднього докорінного теоретичного дослідження відповідних питань.

Загальновизнаним в юридичній науці є те, що основою здійснення різноманітних типів юридичної діяльності є її правове регулювання, від ефективності якого залежить як повсякденна діяльність певних суб'єктів так і її якісний рівень. Виходячи з цього, стає зрозумілим прагнення юридичної науки та практики досягти високого рівня ефективності у всіх сферах людської діяльності, що перебувають у полі регулювання права загалом та юридичної практики зокрема. Так, результати наукового дослідження пропонованої проблематики можуть стати в нагоді для практичної реалізації функцій різноманітних органів публічної влади та їх посадових осіб, виходячи з необхідності єдиного розуміння ними мети, завдань і функцій механізму правового регулювання, їх місця і ролі у цьому механізмі.

Підкреслюючи теоретичне та практичне значення теми дослідження, слід зазначити, що її актуальність визначається науковим поглядом на правовідносини як важливий інститут теорії права з точки зору їх структури, змісту, правосуб'єктності, природи та цілей.

Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження О.Б. Ганьби, предметом якого обрано «теоретико-правові засади правових відносин у сфері прикордонної безпеки України.» (с. 9).

Закономірним із огляду на актуальність теми є **зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами** розвитку правової науки в Україні. Тема дисертації відповідає вимогам статті 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 року № 2623-III та узгоджується з Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затвердженими на загальних зборах Національної академії правових наук України 3 березня 2016 року. Обраний напрям дослідження спрямований на реалізацію положень Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015; Воєнної доктрини України, затвердженої Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015; Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016; Стратегічного оборонного бюлетеня України, уведеного в дію Указом Президента України від 6 червня 2016 року № 240/2016; Стратегії розвитку Державної прикордонної служби, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 року № 1189-р; Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 687-р.

Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи «Механізм правового регулювання відносин у сфері прикордонної безпеки України: поняття та особливості» (219-0009 І), передбаченої планом наукової і науково-технічної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. До того ж окремі частини

дисертаційного дослідження виконані в межах таких науково-дослідних робіт: «Правові аспекти застосування деліктної відповідальності у відносинах за участю персоналу Державної прикордонної служби України» (216-0003 I) та «Органи охорони державного кордону як суб'єкти приватноправових відносин» (218-0013 I) (с.37-38).

Мета дослідження сформульована коректно, науково виважено, а його завдання жорстко корелюють з метою. Об'єкт і предмет дослідження визначені правильно, вони відповідають анонсованій темі й цілком укладаються у межі наукової спеціальності 12.00.01. Загалом, дисертація є структурованою, завершеною науковою кваліфікаційною працею, в якій з належною послідовністю та змістовністю висвітлено теоретико-правові аспекти правовідносин у сфері прикордонної безпеки України (с.38-39).

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, рекомендацій не викликає сумнівів. Робота присвячена одній із ключових проблем у загальнотеоретичному правознавстві – теорії правовідносин. Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, мають достатній ступінь обґрунтованості, що свідчить про опрацювання дисертантом в повній мірі відповідного інформаційно-правового матеріалу, який, зокрема, включає Конституцію України, закони і підзаконні нормативні акти, міжнародно-правові акти, наукові праці фахівців у сфері як загальної теорії права так і прикордонної безпеки України. Здобувачем опрацьовано 606 спеціальних і загальних джерел, у яких відображено різні аспекти проблематики. Висновки, зроблені дисертантом, вказують на досягнення поставлених мети та завдань наукового дослідження. При цьому, мета дисертаційної роботи сформована відповідно до актуальності теми та вказує на її сучасний рівень, органічно узгоджується з визначеним предметом дисертації. Повнота змісту дослідження знаходить своє відображення і в тому, що тут наводиться особливо детальний фактичний матеріал, що включає докладні обґрунтування, гіпотези, а результати наукового пошуку описуються в найбільш цілісній з точки зору наукового пізнання формі.

Зміст дисертації характеризує оригінальність і неповторність наведених

відомостей. Основою в ній є принципово новий матеріал, що включає опис нових фактів, явищ і закономірностей правовідносин, а також узагальнення раніше відомих положень з інших позицій або у зовсім іншому аспекті. Структура дисертації є відображенням авторської наукової концепції та характеризується внутрішньою логікою розвитку дослідження. Така структура максимально відображає значимість і наукову сміливість кожного розділу, кожної частини тексту, акцентує увагу на найбільш важливих в науковому сенсі аспектах проведеного дослідження, а також дає можливість переконатися в логічній несуперечності і послідовності основної дослідницької думки. Текст дисертації відповідає критеріям цілісності, системності та зв'язності.

Доречним буде зазначити належну **методологічну основу дисертаційного дослідження**, де дисертантом застосовувалися філософсько-світоглядні, загальнонаукові та спеціально-наукові методів пізнання явищ державно-правової дійсності.

Так, з позицій діалектичного та системного підходів, з використанням методів структурно-функціонального аналізу, історичного, формально-логічного, спеціально-юридичного досліджувалися історичні та правові аспекти становлення правових відносин як загальнотеоретичної категорії та специфіка їх розвитку у сфері прикордонної безпеки (*підрозділи 1.2, 3.2*), стан наукового опрацювання проблематики правовідносин у різні історичні періоди, сучасні підходи до інтерпретації категорії «правові відносини» у юридичній науці (*підрозділи 1.1, 3.1*), а також сучасний стан правового регулювання відносин у сфері прикордонної безпеки (*підрозділ 5.1*). Поєднання порівняльно-правового, спеціально-юридичного, формально-логічного та структурно-функціонального методів з позицій системного та аксіологічного підходів сприяло дослідженню сутності механізму правового регулювання та механізму правового впливу, їх відмінностей, структури та специфіки зазначених механізмів і шляхів підвищення їх ефективності у сфері прикордонної безпеки (*підрозділи 2.1, 2.2, 2.3*), а також службових повноважень як форми реалізації змісту правовідносин у досліджуваній сфері та їх специфіки (*підрозділ 3.3*). Методи класифікації та групування у поєднанні зі щойно

названими методами, базуючись на системному та синергетичному підходах, застосовані в ході диференціації та аналізу юридичних фактів, суб'єктів і об'єктів правових відносин, елементів змісту правовідносин (*підрозділи 3.4, 3.5, 3.6*). Щойно визначений набір методологічного інструментарію сприяв також дослідженню критеріїв класифікації правових відносин у сучасній правовій науці (*підрозділ 4.1*), виокремленню додаткових критеріїв такої класифікації та специфічних видів правовідносин у сфері прикордонної безпеки (*підрозділи 4.2 та 4.3*). Порівняльно-правовий аналіз, застосований з урахуванням принципу методологічного плюралізму та системності дозволив дослідити зарубіжний досвід правової регламентації та реалізації правовідносин у сфері прикордонної безпеки окремих розвинутих держав сучасного світу (*підрозділ 5.2*) та використати його у процесі окреслення та аргументування напрямків удосконалення правової регламентації та шляхів і заходів підвищення ефективності реалізації змісту правовідносин у зазначеній сфері України (*підрозділ 5.3*).

Наукова новизна основних положень та висновків дисертації, достовірність результатів дослідження засвідчені використанням теоретичних здобутків вітчизняних і зарубіжних учених, які в тій чи іншій мірі досліджували тему. Слід зазначити, що в роботах попередників висвітлювались лише деякі аспекти теорії правовідносин, механізму правового регулювання у сфері прикордонної безпеки України, а всебічний та цілісний підхід до вирішення вказаних проблем був використаний автором вперше. Перш ніж розглянути окремі проблеми правовідносин у сфері прикордонної безпеки, дисертант визначається з вихідними поняттями як базовими категоріями дослідження. До таких, зокрема, належать поняття «правовий вплив», «правове регулювання», «механізм правового регулювання», «юридичний факт» тощо. Це створило передумови дійти не лише до несуперечливих висновків, але й перевірити їх істинність, використовуючи ті самі установки, парадигми. В дисертації на підставі проведеного дослідження висунуто і обґрунтовано низку ідей та теоретично-практичних конструкцій, сукупність і високий рівень розробки яких дозволяють кваліфікувати цю працю як завершене наукове самостійне

дослідження. Положення, що виносяться на захист, є особистим здобутком дисертанта і характеризуються науковою новизною. Висновки автора щодо правовідносин у сфері прикордонної безпеки України, є доволі перспективними, оскільки значно розширюють можливості регуляторного впливу на суспільні відносини. Наведене свідчить, що Ганьба О.Б. глибоко вивчив існуючі проблеми, вмів аналізувати складні явища в праві, робити самостійні висновки. Найбільш суттєвими здобутками дисертанта, що характеризують наукову новизну і практичну значущість рецензованого дослідження є:

- доведено, що зародження та розвиток правовідносин у сфері прикордонної безпеки бере свій початок з архаїчних відносин первісного суспільства, які регулювалися мононормами архаїчного права та були пов'язані з необхідністю охорони й захисту території компактного проживання відповідних племен і природних джерел забезпечення їх існування;

- обґрунтовано, що дослідження причин виникнення, зміни та припинення охоронно-захисних правовідносин варто починати з аналізу життєво значущих ситуацій додержавного суспільства – спонукальних факторів їх виникнення та трансформації, виявлення характерних рис таких ситуацій, що загалом дозволяє порівняти та відрізнити їх від сучасного розуміння юридичних фактів;

- встановлено, що суб'єктів архаїчних відносин як учасників охорони та захисту власної території з позицій сучасної науки можна охарактеризувати з допомогою виокремлення та аналізу їх загальних і спеціальних ознак, а також формулювання їх визначення, що слугувало підґрунтям окреслення специфічних ознак сучасних суб'єктів правовідносин сфери прикордонної безпеки та їх авторської дефініції;

- запропоновано сучасні суб'єкти досліджуваних правових відносин, окрім загальноновизнаних критеріїв, класифікувати за додатковими критеріями, які зумовлені специфікою сфери правового регулювання та їх спеціальним правовим статусом;

- обґрунтовано, що теоретична модель правовідносин, яка закладена в норму права, та реально втілювані у практичну діяльність конкретні правовідносини у формі службових повноважень не є тотожними, що підтверджується низкою викладених відмінностей;
- аргументовано, що розв'язання проблем диференціації сучасних правових відносин варто починати із запропонованих критеріїв класифікації архаїчних відносин первісного суспільства, що забезпечило гармонізацію переходу до характеристики загальних підстав класифікації сучасних правовідносин, а відтак і виокремлення додаткових критеріїв, у яких відображена специфіка досліджуваної сфери;
- сформульовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства з метою втілення напрямків удосконалення правової регламентації та шляхів і заходів підвищення ефективності реалізації змісту правових відносин у сфері прикордонної безпеки України (с.42-44).

Наукове і практичне значення одержаних результатів обумовлюється тим, що теоретичні положення і практичні рекомендації, які знайшли своє відображення в дисертації, можуть використовуватися у науково-дослідній роботі, навчальному процесі, нормотворчій діяльності, правозастосовній сфері, правовиховній роботі (с.47-48).

У результаті проведеного наукового дослідження особисто здобувачем сформульовано низку обґрунтованих наукових положень і висновків. Зокрема, у розділі 1 «Історіографія та методологічні засади дослідження проблеми» присвячений аналізу стану наукового опрацювання проблематики досліджуваних правових відносин, історико-правових аспектів їх становлення та методологічних засад дослідження (с.50-99). Розділ 2 «Поняття, сутність, структура механізму правового регулювання суспільних відносин у сфері прикордонної безпеки України та шляхи підвищення його ефективності» присвячений висвітленню поняття, характерних рис, структури механізму правового регулювання суспільних відносин у сфері прикордонної безпеки та шляхів і засобів

підвищення його ефективності в регулятивній діяльності (с.99-162). Розділ 3 «Загальнотеоретична характеристика правових відносин у сфері прикордонної безпеки України» присвячений висвітленню сучасної інтерпретації категорії «правові відносини» у юридичній науці, їх особливостей у сфері прикордонної безпеки, характеристиці службових повноважень як форми реалізації змісту конкретних правовідносин, юридичних фактів як підстав їх виникнення та трансформації, суб'єктів і об'єктів таких правовідносин, специфіки їх прояву у досліджуваній сфері, а також особливостей складових елементів змісту правових відносин (162-302). У розділі 4 «Класифікація правових відносин у сфері прикордонної безпеки України» досліджені загальнотеоретичні та спеціальні критерії класифікації правовідносин та охарактеризовані їх конкретні види, породжувані такими критеріями (с.302- 363). У розділі 5 «Перспективи розвитку правової регламентації та підвищення ефективності реалізації змісту правових відносин у сфері прикордонної безпеки України» проаналізовано сучасний стан правового регулювання відносин сфери прикордонної безпеки та на підставі узагальнення зарубіжного досвіду визначені напрямки удосконалення правової регламентації, а також шляхи і заходи підвищення ефективності реалізації змісту правовідносин у сфері прикордонної безпеки України (365- 439).

Загалом слід відзначити, що дисертація О.Б. Ганьби відзначається високим науково-методологічним рівнем виконання, вмілим використанням сучасного науково-методологічного арсеналу, виваженістю й обґрунтованістю висновків, високою правовою культурою теоретичних побудов.

Визнаючи затребуваність та інноваційний характер дослідження Ганьби О.Б., водночас зазначимо, що окремі положення є дискусійними за характером або ж потребують додаткового обґрунтування, а саме:

1. Дуже суперечливим є твердження дисертанта с. 53 « ... Праці зазначених науковців також стали основою для аргументації існування архаїчних відносин у додержавну епоху родового суспільства тощо. Однак варто наголосити, що у цих роботах здебільшого йдеться про особливості суспільного ладу первісного соціуму, його архаїчного права, аналізуються мононорми та їх специфічні риси, форми виразу, способи реалізації тощо. Разом з тим в них оминаються проблеми первісних архаїчних відносин, що стосуються аналізу їх змісту, особливостей, видів, а також відмінностей від правовідносин, породжених правовими нормами позитивного юридичного права».

Дискусійним є авторське визначення архаїчного права у первісному суспільстві (розділ 1). Тут варто було б ознайомитися з працями відомих вітчизняних правників С. Дністрянського, Б. Кістяківського, які, на жаль, не використовуються дисертантом, ми переконані вони б прояснили ці не прості питання.

Окрім того, архаїчне право є носієм приписів та процедур, які виражають антропологічний вимір права. Останнє зумовлює належність категорії архаїчне право до категорії юридичної антропології. І основний масив фактичного матеріалу з цієї проблематики є предметом етнографів та етнологів.

Далі автор стверджує, що джерелом походження позитивного права є держава. Держава має монополію на творення законів, а не права, це аксіома. Первісний генезис права корениться не в державі, а в реальному житті, в природничих, не відчужених правах людини, які є основою, першоджерелом права; право виникає не одночасно з державою, а передує їй.

2. Авторіві не вдалося досягти збалансованості обсягу структурних елементів дисертації. У підсумку, розділ 3 дисертації як за обсягом, так і за кількістю підрозділів виявився вдвічі більшим за інші розділи (22 сторінки). У свою чергу, це не дало змоги авторіві повною мірою розкрити особливості елементів змісту правових відносин у сфері прикордонної безпеки України.

3. Однією з вимог до механізму правового регулювання дисертант називає неприпустимість обмеження свободи суб'єкта права, яка, на його думку, впливає з відповідного принципу і означає, що «законодавство не повинно забороняти діяльність, яка не заподіює або не створює загрози заподіяння шкоди іншому суб'єкту, а навпаки – має закріплювати непорушні та фундаментальні права людини й не надавати можливості одному суб'єкту позбавляти права іншого» (розділ 4). На наш погляд, така позиція виходить з гіперболізованого тлумачення лібертарної концепції праворозуміння. Нормативність права, його здатність до цілеспрямованого впорядкування суспільних відносин, узагальнюючою характеристикою якої й виступає механізм правового регулювання, об'єктивно передбачає не тільки захист свободи суб'єктів права, але й обґрунтоване, співмірне обмеження цієї свободи, узгодження її зі свободою інших учасників правового спілкування, оскільки на практиці права та законні інтереси суб'єктів правовідносин доволі часто виявляються конкуруючими.

У підрозділах 3.5, 3.6. дисертації здобувач розмірковує про суб'єктний склад правовідносин. На наше переконання, робота б тільки виграла, якщо б було звернено увагу на те, що у сучасному правознавстві відсутня повномасштабна теорія суб'єкта права взагалі, що охоплює всіх учасників міжнародних і національних, публічних і приватних правовідносин у межах сучасної реальності. На жаль у роботі превалує нормоцентристський підхід до дослідження правосуб'єктності, що розглядає своїм основним предметом не суб'єкта права, а систему норм.

На с. 134, автор розмірковує щодо елементів МПР «Так, видається сумнівним віднесення до них окремими науковцями правосвідомості та правової культури. На наш погляд, ці категорії є якостями, позитивними властивостями суб'єктів правового регулювання, що стосуються їх характеристики, потенційних можливостей, а МПР є інструментом, який такий суб'єкт приводить

в дію та керує ним задля досягнення мети правового регулювання. Сам МПР є надбанням правової культури, однією з форм її виразу – і тільки».

А, як же тоді поняття «правовий вплив», на який звертає увагу дисертант, безпосереднім об'єктом якого є не тільки поведінка людини, а також її свідомість, культура, психіка.

Правосвідомість – це сукупність ідей, поглядів, уявлень, почуттів, оцінок і установок, що виражають ставлення людей і соціальних спільнот до чинного, минулого і бажаного права. Від стану правосвідомості багато в чому залежить як ефективність механізму правового регулювання в цілому, так і його окремих стадій, що пов'язано з тим, що процеси формування і формулювання правових норм, їх реалізацій у фактичних відносинах неможливі поза свідомої вольової поведінки суб'єктів правових відносин.

4. Розглянувши значну кількість наукових джерел, заглибившись у їхній зміст, дисертанту в основному вдається вирішувати поставлені завдання. Однак нерідко це робиться у надто спрощений спосіб, використовуючи анотаційний підхід до аналізу джерел. Відчувається надмірна наукова обережність та коректність автора, що проявляється у відсутності критичного аналізу поглядів інших науковців, які займалися (займаються) проблемами теорії правовідносин. Йдеться саме про поняття «критичний аналіз», обов'язковим компонентом якого є критичний підхід до позицій авторів, тобто наявність непогодження (критики, зауважень) з думками тих чи інших фахівців. У дисертації рідко зустрічаються ці важливі елементи наукової роботи. Тим паче, коли йдеться про теоретичну працю, автор якої повинен висловлювати свою позицію з питань, що у ній розглядаються, критикувати, аналізувати, співставляти, шукати істину, а не тільки приєднуватися до чийось міркувань. Адже при такій «миростворчій позиції» нерідко втрачається «червона нитка» особистих досягнень автора, елементи його наукової новизни.

5. Виглядають недостатньо виваженими деякі підходи дисертанта щодо типологізації правового регулювання. Зокрема, недостатньо коректним виглядає виокремлення автором «державних» типів правового регулювання, оскільки у будь-якому державно організованому суспільстві саме держава є якщо не єдиним, то принаймні провідним суб'єктом правового регулювання. У свою чергу поділ типів правового регулювання на «західні» та «незахідні» виглядає як необґрунтоване спрощення цивілізаційного підходу.

У зв'язку з пандемією COVID-19 варто було б у дисертації пов'язати потребу підвищення ефективності реалізації охоронних і захисних правовідносин у сфері прикордонної безпеки України з проблемами введення у березні місяці 2020 року карантинних заходів (підрозділ 4.3, підрозділ 5.3).

6. Розділ про методологію, не можна заповнювати автоматично. Той, хто досліджує, повинен обрати свій метод, свій шлях, звільнити себе від влади авторитету (вчителя, школи, наукової організації). Досліджувати – означає йти, так би мовити наосліп, а не сліпо слідувати за стандартами. Методологія не повинна обмежувати дослідника (скажімо, надається перевага одному методу над іншим). Дуже важливо, щоб молодий вчений володів мужністю, мудрістю, аби усвідомити, що слід щось міняти, відчував щирість і свіжість у теоретичних пошуках обґрунтування правових явищ. Істиною повинно бути те, що науковець здатен сказати про дослідження у будь-якій аудиторії, зокрема наодинці з собою. Важливо щоб це була саме методологія науки. І у цьому виборі бере участь лише один "цензор" – професійна культура вченого, а оцінює його лише один "суддя" сама наука в особі наукового співтовариства. У підрозділі методи дослідження (с. 77-96 дисертації) здобувач зазначає про використання загальнонаукових і спеціально-наукових методів наукового пізнання, і чомусь не згадано метод реконструкції, діяльнісний (хоча у тексті дисертації вони згадуються); у розділі не розкрито феноменологічний метод, інтегративний, психологічний та соціально-психологічний підходи хоч у дисертації ці методи і підходи використовуються. Поза увагою залишилися методи, документального та

термінологічного аналізу. Окрім того, метод аналізу документів міг би бути теж зазначеним, оскільки у тексті дисертації він активно використовується. Крім того, дисертант оминув такий використаний ним метод як описово-оповідальний, інноваційний метод конкретних ситуацій, або кейс-метод. Дискусійним є визначення методології (с.98). На нашу думку, методологія – це вчення, цілісна теорія з поняттями й категоріями, через призму яких і здійснюється пізнання з допомогою методів у відповідності з технологією їх застосування – методикою.

7. Потребує аргументації, під час публічного захисту, позиція автора щодо таких висновків «...більшість правових відносин у сфері прикордонної безпеки України регламентується переважно нормами адміністративного права» (а, як же тоді обрана спеціальність 12.00.01.); с. 225 «...постає проблема перегляду часу виникнення та використання юридичних фактів у правовій практиці людства»»; що дисертант вкладає у зміст терміну «гібридна війна»?

Втім, викладені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не знижують її достатній науковий рівень.

Висновок

Загалом дисертація Ганьби Олега Борисовича на тему: «Правовідносини у сфері прикордонної безпеки: теоретико-правові аспекти», подана на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень, є завершеною науковою працею, яка за важливістю та обсягом змісту дослідження має

значення для юридичної науки взагалі та загальної теорії права зокрема. Вказана робота відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою КМ України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук.

Доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри теорії, історії та філософії права ІНШППО

Національного університету «Львівська політехніка» М.С. Кельман

Підпис засвідчую:

Вчений секретар

Національного університету

«Львівська політехніка»

Р.Б. Брилинський